

LBRIS

We know
books

MARJAN KAMALI

**LEOAICELE
DIN
TEHERAN**

Traducere din limba engleză de
OANA CELIA GHEORGHIU

 UNIVERS

UNU

Decembrie 1981

Stăteam neclintită pe podeaua lăcuită – o femeie mică, îmbrăcată în negru, cu un ecuson dreptunghiular pe piept. Îmi aranjasem coafura și îmi compusesem o figură mulțumită, în așa fel încât să par nu doar satisfăcută, ci și discret superioară. În America, învățasem că secretul pentru a fi un vânzător de succes este să te porțiți ca parte a elitei, ca și cum le faci o favoare clientelor pulverizându-le parfum la încheieturile cu vene albastre.

O grămadă de newyorkeze înfumurate mă ocoleau ca să nu le dau cu parfum. Slavă Domnului că existau și femei mai cu picioarele pe pământ – bucătăresele și brutăresele care urcau la primul nivel de la subsolul cu mâncare gătită! Ele erau prea politicoase să respingă picăturile parfumate pe care le ofeream. Esențele de portocală, crin, iasomie și trandafir mi s-au îmbibat în liniile palmelor și în fibra hainelor.

— Uită-te la tine, Ellie! În curând ai să pui mâna pe toată marca asta. Ar trebui să-mi păzesc spatele! mi-a șoptit la ureche prietena și colega mea Angela, furișându-se lângă mine când s-a întors din pauza de țigară.

Parfumul gumei Hubba Bubba nu putea ascunde izul de tutun al respirației ei. M-am cutremurat simțind această duhoare amară și acră, care îmi evocă de fiecare dată o noapte de demult din Iran. Noaptea în care un act de trădare a schimbat întregul curs al prieteniei mele cu Homa și viețile amândurora.

De când am citit scrisoarea Homei noaptea trecută sunt o epavă.

I-am respins complimentele Angelei, spunând că nu mă descurc chiar așa grozav și că am o migrenă pentru că n-am mâncat toată ziua.

— *S-ar putea să leșin*, am plusat un pic melodramatică.

A fost o ușurare când Angela a fost distrasă de o clientă care i-a solicitat atenția.

Mama zicea mereu că invidia altora stârnește deochiul să atragă nenorocirea asupra noastră. Mă avertiza adesea că, dacă ești percepută ca fiind prea competentă, fericită sau de succes, asta poate ademini ghinionul. Știam că această credință în puterea invidiei altor oameni și în blestemul deochiului trebuie extirpată. Dar, la treizeci și opt de ani, în mijlocul acestui magazin universal uriaș din Manhattan, tot eram stăpânită prostește de superstiții.

Adevărul despre cine eram nu putea fi evitat. Nici greșeala pe care încercam s-o uit și s-o șterg de ani întregi.

Eu fusesem mereu cea vinovată.

Mai devreme, în dimineața aceea, în apartamentul nostru din Upper East Side din Manhattan, soțul meu, Mehrdad, a încercat să mă binedispună cu micul-dejun. A pregătit pâine

prăjită cu brânză feta și gem de cireșe. A preparat ceai de bergamotă. Dar eu nu puteam să mănânc sau să beau. Dulceața era făcută după rețeta Homei. Ceaiul de bergamotă din ceainicul alb decorat cu doi trandafiri roz îmi amintea de ea. Odată cu sosirea scrisorii ei, absența ei îmi domina din nou viața.

Când am dat cu ochii de plicul de poștă aeriană cu buline roșii și albastre, am presupus că e de la mama și că va conține amestecul obișnuit de tânguieli și știri despre situația politică periculoasă din Iran. Știam că acele scrisori erau probabil deschise și citite de forțele regimului, dar mamei de multe ori nu-i păsa și scria fără menajamente: *Nu ești tu norocoasă, Ellie? Ai plecat și ai scăpat de demonstrații violente și revolte asurzitoare. N-ai mai fost martoră la alunecarea țării noastre înapoi în epoca medievală. Femeile au pierdut decenii, nu, secole, de drepturi în această țară. Mă bucur că ești liniștită împreună cu soțul tău, profesor în America. Slavă Domnului că ai scăpat!*

Dar când am scos hârtia subțire din plic și am despăturit-o, inima aproape ca mi s-a oprit în loc. Pentru că pe foaie era caligrafia inconfundabilă a vechii mele prietene, Homa.

Când eram mici, am fost colege de bancă la școala primară dintr-o mahala a Teheranului. Împreună am desenat șotronul pe alea din cartierul nostru și am alergat la școală cu ghiozdanele care ni se loveau de șolduri. Cu Homa am traversat în zigzag labirinturile Marelui Bazar și am împărțit sendvișuri cu înghețată și visuri despre ce fel de femei doream să devenim. Am învățat să gătesc în bucătăria ei de piatră. Am sărit peste un imens foc de sărbătoare ținându-ne de mână. Când am urcat pe muntele Alborz și am văzut

Teheranul întinzându-se la picioarele noastre, am simțit că lumea putea fi în întregime a noastră.

Până când un cumplit moment de slăbiciune a distrus totul.

De șaptesprezece ani, eram *ghaar* – înstrăinate intenționat – fără niciun contact, cu excepția unei întâlniri neașteptate. Acum, țineam în mână scrisoarea ei. De unde a știut unde să mă găsească? Probabil că luase adresa de la mama.

O pagină din scrisoarea Homei era plină cu întrebări despre viața mea în America. Alta era despre situația ei în Iran. Era sănătoasă (*presiune în sinusuri, dar nimic mai mult*), vremea (*rece și totuși splendidă în munți – mai fii minte ceainăria la care am fost?*) era potrivită cu anotimpul, slujba ei de profesoară o ținea ocupată. Dar mintea îi era plină de neliniști (*Nu ai mai recunoaște această țară, Ellie. Nu știi unde am greșit*). În partea de jos era o frază despre Bahar, fiica ei, căreia îi plăcea să cânte. Scrisoarea se încheia cu *Poți să mă suni, Ellie? Te rog! Numărul meu este 272963. Trebuie să vorbesc cu tine. E urgent.*

După ce i-am povestit lui Mehrdad despre scrisoare, el m-a strâns în brațe și mi-a spus cu blândețe:

— E bine că te-a contactat. Ați fost cele mai bune prietene. E timpul să vă lămuriți. Vorbește cu ea.

Cât îmi doream să fie atât de simplu!

N-o puteam învinui pe Homa pentru că a rupt legătura. Dar acum se întorsese în viața mea cu toată inocența și ardoarea ei, lăsându-mă pradă unui noian de întrebări după ultimul ei rând. *E urgent.*

La sfârșitul turei, mi-am scos ecusonul, l-am lăsat în sertarul de la teighea, apoi mi-am tras pe mine haina călduroasă de blană de cămilă și jambierele cu dungi.

M-am grăbit spre stația de metrou, în aerul rece de decembrie care purta mirosul de alune prăjite de la cărucioarele cu mâncare și de gaze de eșapament de la autobuzele șuierătoare. Bărbați cu burți mari și figuri obosite, îmbrăcați în Moș Crăciun, sunau din clopoței, arătând spre gălețile cu donații și strigând: *Crăciun fericit!* Beteala aurie și argintie încadra vitrinele magazinelor în care scliffeau brazi cu ornamente strălucitoare. Din cauza frigului, de fiecare dată când respiram în aer începeau să plutească inele de aburi.

Cuvintele din scrisoarea Homei îmi stăruiau în minte. Brusc, un taxi a virat mult prea aproape de mine și a claxonat puternic. Inima mi-a tresărit când mi-am amintit de ziua când aproape că mă lovise o mașină. De data asta însă, singura pagubă produsă a fost apa murdară din baltă care mi-a pătruns prin jambiere.

Un panou din neon ce făcea reclamă la pizza clipea în roșu și galben aproape de intrarea la metrou. M-a înviorat ideea de a-mi lua o felie.

De când am ajuns în New York, în urmă cu aproape patru ani și jumătate, m-am plimbat prin Central Park, am vizitat muzee ticsite cu opere de artă din toată lumea și am cinat în restaurante de lux. Dar nicio experiență culturală nu se compară cu o felie de pizza newyorkeză, fierbinte, sărată, presărată cu brânză. Fiecare pizzerie părea să aibă o rețetă secretă pentru sosul de roșii aromat și crusta perfect pliabilă.

M-am uitat la ceas. Nu avea rost să cobor la metrou flămândă și secătuită de energie. M-am strecurat în pizzerie și am așteptat la coadă să comand. După ce am plătit cei 75 de cenți, am ieșit cu o felie cu brânză într-o cutie de carton triunghiulară. Am deschis cutia să iau prima îmbucătură.

Am auzit-o mai întâi. Gema ritmic, ca și cum ar fi avut dureri. Apoi, în lumina slabă a felinarului de lângă stația de metrou, am și văzut-o: o bătrână înghesuită lângă un stâlp, cu două pungi de plastic în picioare, cu o eșarfă înflorată care abia îi acoperea părul. Printre gemete, îi întreba pe trecători cu o voce slabă, pe un ton mecanic: „Doamnă, aveți o monedă? Domnule, vă puteți lipsi de un bănuț?“ Nimeni n-o băga în seamă.

Am vrut să mă urc în metrourul meu. Să ajung acasă. Trebuia să mă gândesc, să decid dacă o voi suna pe vechea mea prietenă. Dar cum puteam s-o ignor pe această femeie? M-am dus la ea și m-am aplecat. A zâmbit și am fost surprinsă să-i văd dinții drepți și perfecți. Bătrâna mi-a susținut privirea. Ochii îi erau apoși și opaci. A ridicat ușor din umeri. În acel mic gest am detectat o acceptare tăcută a caracterului aleatoriu al roții norocului.

I-am înmănat cutia triunghiulară de carton în care se afla pizza caldă și neatinsă. Am scos din geantă portofelul pe care mama mi-l dăduse când eram copil în Iran, l-am deschis și am scos toate monedele și câteva bancnote mototolite. Banii americani încă mi se păreau ciudați: atât de verzi și groși în comparație cu bancnotele noastre de acasă. Doamna a luat pizza, monedele și bancnotele oferite cu o privire nedumerită.

M-am ridicat și am plecat. M-am întors o singură dată în timp ce coboram treptele stației de metrou.

Mânca pizza repezit – pe față avea o expresie de ușurare totală.

Când metrourul a ieșit în viteză din tunel și s-a oprit brusc în stație, ne-am îmbrâncit și ne-am grăbit cu toții să intrăm.

Vagonul aglomerat mirosea a urină și a lână umedă. Din fericire, am prins loc pe scaun. Înghesuită între străini, eram recunoscătoare pentru anonim. Nicio persoană din orașul acela murdar, agitat, fascinant, dinamic, deprimant și minunat nu știa nimic despre trecutul meu sau despre vina și regretele care mă copleșeau.

Trenul se clătina și înainta vertiginos. Cineva de lângă ușă strănuta și un domn cu șapcă de baseball fredona o melodie ciudat de veselă.

Am închis ochii. Mi-am amintit tot – fiecare clipă. Zilele acelea de apropiere și de haos care ne-au modelat prietenia nu puteau fi nicicând uitate.

DOI

Primăvara și vara anului 1950

— Nu te poți aștepta să muncesc, Ellie, mi-a spus mama, folosindu-mi numele prescurtat, de alint. Descendentă regală n-ar trebui să facă nimic pentru a câștiga un ban.

Principalul motiv de mândrie al mamei mele era faptul că descindea din regi și regine. Îmi povestea mereu cum bunica ei fusese fiica unui rege din dinastia Qajar. Că mă numise Elaheh pentru că însemna „zeiță“, pentru că aveam sânge regal, și era disperată să se asigure că superioritatea noastră nu trece neobservată.

Din viața noastră în casa mare din orașul de sus, am doar câteva amintiri. Țin minte cum adormeam pe fundalul certurilor părinților mei în camera alăturată. Țin minte fața binevoitoare a tatălui meu, cu sprâncene groase, mirosul lui de mosc și timbrul profund al vocii sale când recita poezii vechi. Îmi spunea Elaheh Jaaan, lungind termenul de afecțiune *Jan* de după prenumele meu, iar uneori mă striga Elaheh Joon, folosind versiunea mai familiară a cuvântului pentru „dragă“.

A murit într-o zi de primăvară în 1950, imediat după ce am împlinit șapte ani.

Nu aveam alți frați sau surori care să-l plângă. Pe măsură ce am crescut, am presupus că s-ar putea să mai fi fost unu sau doi înainte sau după mine și că poate că i-au pierdut din cauza numeroaselor boli și rele care pe atunci îi răpuneau frecvent pe nou-născuți și pe copiii mici. Dar înainte ca părinții mei să încerce din nou să aducă pe lume un copil care să supraviețuiască, așa cum am făcut-o eu, tatăl meu s-a infectat de tuberculoză. A fost înveșmântat în alb, îngropat în apropiere, sfințit cu numele.

Până în ziua de azi, uneori, când trece un bărbat pe lângă mine, mirosul de mosc îmi trezește amintirea lui *baba*. La înmormântarea lui, i-am ținut pălăria neagră din lână de miel și mi-am trecut degetele peste blana catifelată. Mai târziu, în acea seară, mama a dat-o de pomană unui cerșetor de pe stradă.

Când am crescut, voiam mereu să aflu mai multe despre tata, dar mama înlemnea de fiecare dată când îi auzea numele, spunând că o întristează prea mult să-și amintească de soarta lui și de puterea deochiului.

Baba – mort atât de tânăr – a avut doar doi frați. Unul a plecat călare până la granița cu Rusia, și-a luat o mireasă acolo, apoi s-a stabilit în regiunea Baku. Celălalt frate, unchiul Massoud, a preluat treburile noastre și a devenit tutorele nostru financiar, fiind responsabil de plata chiriei și a cheltuielilor noastre.

După înmormântare, unchiul Massoud a venit să ne vadă, ținându-și pălăria neagră din lână de miel în mâini. Ne-a adus la cunoștință – cu multe scuze – că mama și cu mine va trebui să părăsim casa noastră mare, casa ei de când se